

Predmet: Bratunac II

Viši sud u Beogradu – Odeljenje za ratne zločine

Broj predmeta: K. Po2 6/20

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1 KZ SRJ

Optuženi: Novak Stjepanović

Glavni pretres: 10. 12. 2024.

Na današnjem glavnom pretresu iznošene su završne reči.

Javni tužilac za ratne zločine Bruno Vekarić je naveo da optužba u svemu ostaje pri navodima iz optužnica, istakavši da je u dokaznom postupku utvrđeno da je okrivljeni Novak Stjepanović izvršio krivična dela koja mu se stavljaju na teret – mučenje i nečovečno postupanje, pljačkanje imovine stanovništva, pomaganje u vršenju ubistva civilnog stanovništva i silovanje civila bošnjačke nacionalnosti. Javni tužilac je zatim naveo da je nesporno da je u vreme izvršenja krivičnih dela koja se okrivljenom stavljaju na teret na teritoriji BiH postojao nemeđunarodni oružani sukob između Vojske Republike Srpske sa jedne strane i Armije BiH i Hrvatskog vijeća odbrane sa druge strane, te da je okrivljeni bio pripadnik jedinice VRS, vojne pošte 7042 Bratunac, što ni obrana nije osporila. Istakao je da je postojanje oružanog sukoba znatno doprinelo da se krivična dela počine, te da je postojanje istog okrivljenom omogućilo da nosi uniformu i počini zločin nad civilima koji su bili uplašeni i nezaštićeni. Naveo je da su žrtve bili civili, zaštićeni međunarodnim pravom.

U pogledu krivičnog dela silovanja koje se okrivljenom stavlja na teret, Javni tužilac za ratne zločine je naveo da iako se u definiciji krivičnog dela silovanja podrazumeva postojanje sile i pretnje, sudska praksa je otišla korak dalje te prepoznaje da silovanje kao krivično delo postoji u onom slučaju kada izostaje pristanak. Iskazi svedoka dokazuju da je silovanja bilo, dok drugi dokazi to nisu opovrgli. Iz izjave svedokinje R.D. vidi se da su radnje okrivljenog bile naročito ponižavajuće, da su izazvale veliku patnju, što je potvrđeno i izjavama drugih svedoka. Veliku broj svedoka je okrivljenog identifikovao i naveo da su ga zvali Krke, što je okrivljeni i potvrdio. Javni tužilac je dalje naglasio da na osnovu prakse Haškog tribunala i Tribunala za Ruandu u pogledu postojanja krivičnog dela silovanja veće može temeljiti svoju odluku na iskazu jednog svedoka, ako je isti relevantan i verodostojan. Dodatno, sud treba da uvaži činjenicu da je oštećena silovanje prijavila i pored stigme koju to iskustvo nosi. Naveo je da se odbrana okrivljenog svodi na tvrdnju da Stjepanović dela nije počinio, odnosno da nije bio prisutan, dok svedoci jasno identifikuju okrivljenog i dosledno opisuju radnje izvršenja, što njegova odbrana nije mogla da opovrgne. Javni tužilac za ratne zločine je dalje naveo da je iskaz svedokinje Nurfije Omić potvrdio da su tri devojke Edina, Raza i Ramiza odvedene u Bratunac da navodno tamo nešto očiste i spreme, te da kada su sutradan vraćene, da je jedna od njih je rekla da je silovana. Iskaz svedoka Petka Rankića, dat pred nadležnim organima BiH, potvrdio je da je okrivljeni na raspolaganju imao kuću u Bratuncu i da je u nju dovodio mlađe ženske osobe koje su prethodno bile zatvorene u direkciji rudnika Sase, iako je tokom svedočenja to negirao. Svedok Dragan Đoković se seća da je okrivljeni u Bratuncu zauzeo kuću od Juse Efendića i da su u tu kuću dovođene i silovane mlađe žene i devojke. Svedok Nenad Milovanović je u svom iskazu rekao da mu je poznato da je okrivljeni u Bratuncu zauzeo neku kuću. Svedokinja Begajeta Mujić je u svom iskazu potvrdila da su sestre Ramiza i Raza bile zatvorene u zgradi direkcije rudnika Sase i da su sestre vođene u Bratunac. Svedokinja Fatima Demirović navela je da je njena sestra Raza okrivljenog koji ju je silovao prepoznala kada je u BiH svedočio u postupku koji se vodi protiv Saše Cvetkovića. Svedokinja Edina Karić je u svom iskazu potvrdila da kada je bila odvedena u Bratunac je bila sa sestrama Ramizom i Razom. Svedok Dragan Petrović je u svom iskazu rekao da je okrivljeni bio sa njim u jedinici i da je imao „svoju grupu vojnika“ i da je čuo da u Bratuncu ima neku zauzetu muslimansku kuću u kojoj je živeo. Svedokinja Fata Hasanović je u svom iskazu rekla da joj je sestra Raza 10 godina nakon događaja rekla da ju je okrivljeni više puta silovao kada je odvedena u kuću u Bratunac. Oštećena R.D. je okrivljenog jasno opisala, rekla

je da ga poznaje, opisala je način na koji je bila silovana, kada je odvedena u Bratunac i rekla je da ne zna šta su Ramiza i Edina doživjele. Trauma joj je izazvala blokade u sećanju, prilikom tog traumatičnog čina bila je u strahu, a kasnije je strahovala da će ostati trudna, te da je tek prilikom medicinskog pregleda u Loznici utvrđeno da nije trudna.

Svedok Naser Sulejmanović je kao svedok/oštećeni koji je preživelo streljanje civila, prepoznao okrivljenog i jasno ga opisao. Zatim je naveo da je okrivljeni sa grupom vojnika pronašao u kamenolomu, u kojem su se skrivali, njega i ostale civile, da su se oni okrivljenom predali, nakon čega su ih poterali prema kući Abdule Rulejmanovića, svedokovog rođaka. Vojnici su iz grupe civila izdvojili jednu devojkicu i odveli je u kuću, a ostale civile je optuženi tukao, uzimao im novac i druge dragocenosti, psovao ih i vređao na nacionalnoj osnovi. Nakon toga su odvedeni do obližnje padine prema potoku, gde im je naređeno da se postroje licem okrenutim prema potoku. Neko od vojnika je rekao da se pomole bogu i onda je čuo rafal, od kog je pao, pa zatim još jedan rafal. Bio je ranjen i nije se pomerao, pa nije mogao da vidi, ali je čuo da neko od vojnika ide sa pištoljem i proverava ima li preživelih. Posle streljanja je iz Abduline kuće dovedena i ta devojkica (Hamedina) i ubijena. Svedok Sulje Čekanović je potvrdio da su u improvizovanu ambulantu, u kojoj je radio, došli Ibro Dženanović i Šećo Dedić da im pruži medicinsku pomoć, te da su mu ispričali da su bili odvedeni na streljanje. Svedok Hamed Ramić je u svom iskazu rekao da su njegova supruga, sin Amer i kći Hamedina bili kod kuće, te da su sin koji je tada bio srednjoškolac i kći bili u grupi od oko 15 civila koji su odvedeni na streljanje. Iz pisma Amera Ramića, Hamedinog sina, koji je tada imao samo 18 godina, jasno je da su jedno posle podne došli vojnici, među kojima je prepoznao komšiju Miloša, da su mu sestru odveli nekud, te da je on odveden sa ostatkom grupe na streljanje koje je preživelo. U pismu je naveo da je jedna osoba pokupila sve dragocenosti od njih. Javni tužilac za ratne zločine je zatim sumirao da je u toku dokaznog postupka utvrđeno da je u vreme ovih događaja postojao oružani sukob, da je okrivljeni bio vojnik, te da je došlo do opkoljavanja Borkovca, da je zarobljena grupa imala 14 članova, što su i svedoci potvrdili, da je 8 ubijeno što pored svedoka potvrđuju i zapisnici o ekshumaciji. Kada je reč o pravnoj kvalifikaciji, javni tužilac za ratne zločine je naveo da smatra da je nesporno da su žrtve bile civili bošnjačke nacionalnosti, te da je okrivljeni koristio svoj položaj vojnika i da se prema civilima bezobzirno ponašao. Dalje je naveo da smatra da na strani okrivljenog ne postoje nikakve olakšavajuće okolnosti, a da postoji mnogo otežavajućih. Naveo je da su radnje izvršenja krivičnih dela bile usmerene na povredu integriteta žrtava i na njihovo ponižavanje; te je istakao držanje okrivljenog u toku postupka, koji ni jednog trenutka nije iskazao kajanje. Pored toga okrivljeni je više puta osuđivan između ostalog za ubistvo iz nehata 1992. godine; da je krivična dela koja mu se stavljaju na teret počinio sa direktnim umišljajem, a njegova uračunljivost u toku postupka nije dovedena u pitanje. Javno tužilaštvo za ratne zločine je predložilo da se okrivljeni osudi na zatvorsku kaznu u trajanju od 15 godina.

Branilac okrivljenog je u svojoj završnoj reči istakao da tužilac nije dokazao izvršenje krivičnih dela koja se okrivljenom stavljaju na teret. Branilac je naveo da krivičnog dela silovanja uopšte nije ni bilo, što je obrazložio time da se izjavi svedoka prvo pominje neki Žučko, a nakon toga se u iskazu navodi okrivljeni, da je oštećena sestra prvi put rekla da je silovana 10 godina nakon kritičnog događaja, a da je delo prijavljeno tek 2017. godine. Naveo je da prema iskazu oštećene nema elemenata bića krivičnog dela silovanja, jer sile i pretnje nije bilo. Dalje je naveo da je oštećena u svom iskazu rekla da je nakon događaja otišla u Srbiju, gde je pregledana od strane lekara, kojima je rekla da je silovana, a da za to ne postoji medicinska dokumentacija, koja bi morala da postoji, jer je svaki lekar dužan da prijavi izvršenje bilo kog, čak i manje značajnog krivičnog dela, iz čega zaključuje da silovanja nije bilo. U pogledu ostalih tačaka optužnice navodi da su iskazi svedoka nelogični, a neki i unapred pripremljeni. Branilac je naveo da svedok Muharem Salkić prvo za okrivljenog kaže da je njegovih godina, pa da je mlađi i da je sve „na nivou rekla-kazala da se narodski izrazi“. Cenivši iskaz svedoka Nasera Sulejmanovića branilac navodi da svedok kaže da od ranije nije poznavao okrivljenog da kaže da ga je prvi put video na udaljenosti od 150 metara, te da je nemoguće onda da ga se tako jasno seća da ga tačno opiše. Takođe je naveo da je svedok u toku davanja iskaza pod izgovorom čitanja dokumentacije, u stvari čitao šta

treba da kaže, te da je imao pomoć prilikom svedočenja. Branilac je takođe istakao da se u presudi Milošu Radiću i Mirku Todoroviću, osuđenim za isti događaj pred sudom u BiH, okrivljeni nigde ne pominje.

Okrivljeni Novak Stjepanović je u svojoj završnoj reči ponovio da nije kriv, da mu nije dat prostor da sudu pokaže kakav je on čovek, te da su mu „Tužilaštvo BiH i njegova produžena ruka ovde (Javno tužilaštvo za ratne zločine) uništili pola života“. Istakao je da su izjave svedoka silovanja kontradiktorne, da prvo kažu da ih je u kuću „doveo neko drugi, da ih je on preuzme, pa onda da ih on nije preuzeo“, te da su se posle 25 godina setile da su silovane. Okrivljeni je dodao da kada bi se u Srbiji doneo zakon koji bi dodeljivao nacionalne penzije, „da bi 30% žena prijavilo da je silovano, a da u stvari uopšte nisu silovane“. Da svedoci navode da je on imao neku kuću, kao da je on bio jedini u njoj, što nije istina, već su i drugi boravili tu. Okrivljeni je takođe naveo da se „najviše seksa događa u ratnim zbivanjima“, da je uobičajeno da „kad vojnik treba da krene u borbu da mu se žena poda“, te da je on nije izvršio silovanje jer je u vreme događaja „imao ljubav, za koju je pola Bratunca znalo“. U pogledu toga da svedoci govore da je on uzimao dragocenosti od zarobljenika navodi da on to nije uradio, da mu se dešavalo da je bio i gladan, jer nije želeo da krade. Takođe je istakao da „ne zna kako će neki moći da žive sa tim da znaju da su nevinog čoveka oterali u zatvor“. U nastavku završnih reči je govorio o slučajevima kada je „muslimanima pomogao“, a da jedna osoba kojoj je pomogao i pozvao je da svedoči o tome kakav je on čovek „navodno nije mogla da se seti tog događaja“, te da je rekla da ne sme da svedoči jer su joj „pripretili iz BiH da će izgubiti sve privilegije“, pa je onda završio sa tim da su „oni dobili direktivu da ne smeju reći ništa dobro“. Naveo je da je on bio srpski borac koji je vodio ljude i jurišao u prve redove, i pitao može li jedan lopov i siledžija da ide u prve redove. Istakao je da je njegov život „već uništen“ da sud sada „može da radi šta hoće“, te da su „oni postigli svoje i da on već 24 godine ne može da pređe“ granicu. Da je on bio i na ratištu na Kosovu, a da je on takav čovek da kad je tamo video „šiptarkinju koja drži dete, a pored nogu joj je drugo dete, a ispred nje treće“ da joj je dao svoje sledovanje i da je i ostalima pričao da joj daju svoje. Svoje izlaganje je završio ponavljajući da nije kriv i da zna „masu presuda koje su donete, a da su ljudi nevini“.

Izricanje presude zakazano je za 24. decembar 2024. godine sa početkom u 13:30 časova.